

Recenzní posudek disertační práce Jany Kargerové „Kategorie kompetence a její chápání učiteli v praxi“

Klíčové kompetence nejsou zcela jednoznačně objasněnou kategorií. Vzhledem k tomu, že byly nastaveny jako jedna z cílových úrovní v RVP ZV (Rámcovém vzdělávacím programu základního vzdělávání), je třeba jim věnovat pozornost, rozpracovávat klíčové kompetence i podmínky jejich zavádění do pedagogické praxe. Toto se jeví jako stále citlivé místo současné školské reformy, a proto považuji za velmi dobrý počín, že se autorka ve své práci pokouší objasňovat vybraná hlediska klíčových kompetencí.

Práce má velmi dobrou logickou strukturu. V první kapitole teoretické části nastiňuje koncept klíčových kompetencí v širokém evropském kontextu a v různých dokumentech. Postupuje od důkladné charakteristiky pojmu a terminologického vývoje, přes evropský rámec až po české podmínky. Při vysvětlování vývoje chápání pojmu klíčové kompetence mohlo být zmíněno pojetí vědomostí a dovedností potřebných pro život v době před vymezením konceptu klíčových kompetencí. Nabízí se totiž problém relativnosti sledovaného pojmu. Velmi významné je poukázání na nedostatky týkající se tohoto tématu (nejednotnost a nedostatečnost vymezení a rozpracování klíčových kompetencí, jejich hodnocení). Je to nejen výsledek analýzy současné situace důležitý pro její pochopení, ale autorka tak vlastně vymezuje východiska následného výzkumu. Oceňuji autorčin překlad německého textu o klíčových kompetencích, neboť obohacuje pohled na danou problematiku. Na str. 33 by bylo vhodné uvést vlastní názor autorky k uvedeným problémům.

Ve druhé kapitole zdůrazňuje nutnost rozvoje klíčových kompetencí a v souvislosti s tím i uplatňování nové didaktické koncepce výuky založené na konstruktivistických přístupech. Je možné s tím souhlasit, ale domnívám se, že je potřeba hledat inspiraci i v jiných pedagogických koncepcích. Správně dle mého názoru chápe i význam dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků.

V této kapitole je důležitá část, kdy klíčové kompetence dává do vztahu k ostatním prvkům kurikula. Jsou zde dle mého názoru uváděny příliš dlouhé pasáže z RVP ZV. Avšak problematičnost vztahu klíčových kompetencí k cílovým kategoriím se autorce podařilo vystihnout. Také tímto doplňuje charakteristiku situace a podmínek v naší zemi při zavádění RVP do pedagogické praxe. Nedokonalá připravenost příslušných částí kurikulárního dokumentu může ovlivnit i postoj učitelů k reformě a její úspěšnost. V případě této práce ovlivní výsledky výzkumu.

Ve třetí kapitole o rozpracovávání klíčových kompetencí do ŠVP uvádí autorka řadu vlastních připomínek, důležitých postřehů a doporučení, což svědčí o vhledu autorky do problematiky a o zkušenostech s příslušnou činností.

V teoretické části rovněž oceňuji shrnutí jednotlivých kapitol, která jsou vždy výstižná. Postrádám naopak kapitolu o přijímání změn učiteli, o utváření postojů k reformě. Detrminují totiž nejen výsledky zavádění nových kurikulárních

dokumentů do pedagogické praxe, ale i strategie vzdělávacích akcí, jakož i rozhodování školského managementu jednotlivých škol při přípravě a realizaci ŠVP.

Ve výzkumné části popisuje autorka opět velmi přehledně, podrobně a pečlivě svůj realizovaný akční výzkum. Řešený problém je aktuální, metody odpovídající. Přínosem je výběr zkoumaných skupin. Jsou zastoupeny rozmanitými osobami (učiteli, školiteli a školními inspektory). Přináší to různé pohledy na přijímání klíčových kompetencí a jejich porozumění, na zjištění, co by jim pomohlo při jejich zavádění do pedagogické praxe.

Oceňuji, že si autorka náplň seminářů připravovala sama, přičemž citlivě reagovala na potřeby té které skupiny a přizpůsobovala jim vzdělávací obsah. Také činnostní pojetí seminářů bylo vhodně zvoleno.

Přínos vidím v tom, že akční výzkum odhalil řadu problémů, na které by mělo být co nejdříve reagováno. Autorka mohla podávat častější vysvětlení a hlubší interpretaci některých získaných výsledků (např. na s. 108, 119, 124-125, 126, 129, 131, 134). Opora o andragogiku by byla v mnoha případech prospěšná. Zajímalo by mne, zda a jak autorka vyžívala zjištěných postojů vedení škol k RVP a ke klíčovým kompetencím.

Tak jako v teoretické, tak i ve výzkumné části jsou výstižně formulovány dílčí závěry.

Předkládanou disertační práci autorka prokazuje, že ovládá práci s informačními zdroji. K tématu prostudovala řadu titulů domácích i zahraničních. Prokazuje dále, že ovládá metodologii pedagogického výzkumu a umí řešit současné problémy.

Tuto práci doporučuji k obhajobě.

K obhajobě disertační práce si připravte odpověď na otázky:

- 1) Jak lze využít v práci s učiteli v době zavádění kurikulární reformy znalost teorie změny?
- 2) Popište proces utváření postojů u dětí i u dospělých. Jaké jsou možnosti jejich vyhodnocování?
- 3) Navrhněte zásady hodnocení klíčových kompetencí. Pokuste se o návrh hodnocení jedné z klíčových kompetencí.

PhDr. Jana Doležalová, Ph.D.

V Hradci Králové, 5.5.2008